

2. Modern Bir Epik Denemesi: Murat Uyrkulak'ın *Har* Romanında Erk, Erkeklik ve Militarizm¹

Derya GÜLLÜK²

APA: Güllük, D. (2025). Modern Bir Epik Denemesi: Murat Uyrkulak'ın *Har* Romanında Erk, Erkeklik ve Militarizm. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (44), 14-25. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14631125>

Öz

Murat Uyrkulak'ın *Har* romanı Türk modernleşmesine 2000'li yılların Türkiye'sinden bakarken odağına erk, erkeklik ve militarizmi alarak mizahî bir üslupla modernlik serüvenine bir eleştiri getirir. Bilhassa kutsal metinlerle girmiş olduğu diyalogda kutsallaştırılarak tek sesli bir yapıya bürünen Türk modernleşmesinin kurmuş olduğu iktidar alanını militarizm kısıncasında tartışır. Erk ve erkeklikle sıkı sıkıya bağlı olan militarizmi anlatının merkezinde konumlandırırken anti-militarist roman kahramanı bu yapılanmayı eleştirir. Modernliğin simgesi olarak görülen çekirdek aile içerisinde başlayan ve kamusal sirayet eden tahakkümün militarizmle görünür olmasıyla birlikte iktidar alanın tartışıldığı romanda Türk modernleşmesinin erk ve erkeklikle kurduğu bağ sorunsallaştırılır. Hegemonik erkeklik karşısında konumlandırılan erkek karakterleriyle yakın tarih okuması yapılan anlatıda kullanılan ironik dil metnin dünyasını zenginleştirirken modernlik serüvenine de bambaşka bir gözle bakar. Bu bağlamda çalışmanın amacı, ulusların modernlik serüvenini dile getiren romanları modern epik olarak adlandıran Franco Moretti'nin bu kavramsallaştırmadan yola çıkarak Uyrkulak'ın romanında Türk modernleşmesinin erk, erkeklik ve milliyetçilik odağındaki tecrübesinin ulusun inşasındaki yerini ve rolünü tartışmaktır.

Anahtar kelimeler: Militarizm, milliyetçilik, erkeklik

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik İzni: Etik izin gerektirmeyen bir araştırmadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Ithenticate, Oran: %5

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 13.08.2024-**Kabul Tarihi:** 01.01.2025-**Yayın Tarihi:** 21.02.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14631125>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Assist. Prof., Bandırma Onyedil Eylül University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature (Balıkesir, Türkiye), **eposta:** dgulluk@bandirma.edu.tr, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-3704-0984>, **ROR ID:** <https://ror.org/02mtr7g38>, **ISNI:** [0000 0004 5896 227X](https://orcid.org/0000-0004-5896-227X)

A Modern Epic Essay: Erk, Masculinity and Militarism in Murat Uyrkulak's Har³

Abstract

Murat Uyrkulak's Har looks at Turkish modernization from the perspective of Turkey in the 2000s, focusing on power, masculinity and militarism, and criticizes the adventure of modernity with a humorous style. In particular, he discusses the sphere of power established by Turkish modernization, which has taken on a monophonic structure by being sanctified in its dialogue with sacred texts, in the grip of militarism. While positioning militarism, which is closely linked to power and masculinity, at the center of the narrative, he criticizes this structure with his anti-militarist novel hero. The novel problematizes the bond that Turkish modernization establishes with men and masculinity, where the domination that starts within the nuclear family, which is seen as the symbol of modernity, and spreads to the public sphere is discussed with militarism and the field of power becomes visible. The ironic language used in the narrative, which reads recent history with male characters positioned against hegemonic masculinity, enriches the world of the text while looking at the adventure of modernity from a completely different perspective. In this context, the aim of this study is to discuss the place and role of the experience of Turkish modernization in Uyrkulak's novel in the focus of power, masculinity and nationalism in the construction of the nation, based on this conceptualization of Franco Moretti, who calls novels that express the modernity adventure of nations as modern epic.

Keywords: Militarism, nationalism, masculinity

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Approval: It is a research that does not require ethical permission.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Ithenticate, Rate: 5

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 13.08.2024-Acceptance Date: 01.01.2025-Publication Date: 21.02.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.14631125>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Meltem Gürle *Ölülerle Konuşmak* isimli eserinde; Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nün Türkiye'nin 60'lı yıllarını, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ının ise Türkiye'nin 70'li yıllarının kültürel iklimini canlı bir şekilde aktardığını altını çizerken Uyrkulak'ın *Har*'ına dikkatleri çeker ve aynı etkiyi 2000'li yıllar için bu romanın taşıdığı ifade eder. Mezkûr romanları aynı potada buluşturansa her birinin kendi döneminden seslenmiş olsalar da "Türkiye'nin modernleşme projesine derin bir şüpheyle ve yer yer can acıtan bir mizahla bakıyor oldukları gerçektir" (Gürle, 2016: 15). Bu gerçek, Batı karşısında "gecikmiş modernlik" yaşayan Türkiye'nin makus kaderini imliyor gibidir. Zira söz konusu romanların her biri farklı zamanlardan konuşsalar da aynı mizahî üslupta buluşmuş ve modernleşmenin temel dinamiklerine acı bir kahkahayla karşılık vermişlerdir. Bir yerde bu üç romanın da çıkış noktası "aile"de kurulan iktidar odaklarından başlayarak genele sirayet eden iktidar ilişkilerinin Türk modernleşmesindeki alametifarikasını eleştirel bir üslupla işlemiş olmalarıdır. Serpil Sancar *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti* (2014) başlıklı çalışmada Türk modernleşmesini başlangıçtan bugüne "aile odaklı modernleşme" olarak nitelendirilebileceğini ve bu durumun 2000'li yıllarda da değişmediğini ifade ederken bir yerde Türk modernleşmesine dair eleştirilerin de ilk olarak aile kurumu üzerinden okunabileceğini salık verir. Murat Uyrkulak'ın 2006 yılında yayımlanan romanı *Har* da gerek dönemin siyasi havasının içerisinden konuşması gerek anlatının merkezine aileyi oturtması gerekse de mizahî bir üslupla bunu gerçekleştiriyor olmasıyla bu bağlamda ele alınabilecek bir eserdir.

Franco Moretti, *Faust*'tan *Yüzyıllık Yalnızlık*'a uzanan bir spektrumda Batı edebiyatının kurucu metinlerini tür bağlamında incelemeye tabi tuttuğu çalışması *Modern Epik*'te, herhangi bir tür içerisine hapsedilemeyecek bu büyük anlatıları "modern epik" olarak adlandırır ve zamanın ruhunu yansıtan bu yapıtları toplumların modernleşme hikâyesini de anlatan büyük romanları olarak görür. Tür tartışması içerisinde ele aldığı bu büyük metinler ne epiğin içine sığdırılacak ne de romanın içerisine hapsedilecek türden değildir. Zira; "*Faust, Moby Dick, Nibelungların Yüzüğü, Ulysses, Kantolar, Çorak Ülke, Niteliksiz Adam, Yüzyıllık Yalnızlık*. Bunlar sıradan eski kitaplar değil. Bunlar dev yapıtlar. Modern Batı'nın uzun araştırmalara tabi tuttuğu, içlerinde kendi gizini aradığı kutsal metinler[dir]" (Moretti, 2005: 2). Bu kutsal metinleri modern epik anlatılar olarak değerlendiren Moretti, bu metinlerde modern olanı uzak geçmiş zamanlara bağlayan önemli benzerlikler olduğu gibi onları geçmişten koparan parçalı ve çoksesli bir yapıları olduğunun da altını çizer. Bilhassa değişim ve dönüşüm dönemlerini anlamlandırma noktasında önemli bir yer edinen bu metinler ulusların kültürel miraslarının da birer taşıyıcısıdır:

"Zira her dönüşüm, kendi bagajında belli etik özürleri, algısal belirsizlikleri ve ideolojik çelişkileri taşır. Kısacası, her dönüşüm, toplumsal birliği istikrarsızlaştıran ve bireysel varoluşu zorlaştıran ve bireysel varoluşu zorlaştıran bir sembolik fazla yük taşır. İşte, edebiyat bu gerilimi düşürmeye yardım eder. Edebiyatın problem çözücü bir vazifesi vardır: varoluşu daha anlaşılır ve kabul edilebilir bir hale getirmek" (Moretti, 2005: 8).

Georg Lukas da epiğin dünyayı bütünsel bir yapı olarak gören bir edebiyat türü olması noktasında Moretti'ye katılır ve romanın artık bu bütünselliğini kaybeden dünyanın epiği olduğunu ifade eder: "Roman, hayatın kapsamlı bütünselliğinin artık dolaysızca verili olmaktan çıktığı, anlamın hayata içkinliğinin bir sorun haline geldiği ama yine de bütünsellik terimleriyle düşünen bir çağın epiğidir" (Lukacs, 2017: 64). Nihayetinde roman, artık epiğin dokunulmaz ve aşkın dünyasının yerine "Tanrı'nın terk ettiği dünyanın" (Lukacs, 2017: 94) bir epiği olarak kendisine yer edinir.

Epikten Romana Militarizmden Erkekliğe

Uyrkulak *Har*'da militarizm ve erkeklik arasında varlığı şüphe götürmeyen organik bağı ev içerisinde baba tarafından oluşturulan otoriter tutumla paralellik oluşturacak şekilde gözler önüne sererken aynı zamanda Türk modernleşmesinin tekseleli bir yapıya bürünen zihniyetine de eleştiri getiriyordur. Anne, baba ve iki oğuldan müteşekkil çekirdek bir aile düzeniyle açılan roman temelde "Ahd-i Mazi" ve "Ahd-i Müstakbel" olarak isimlendirilen iki bölümden oluşur ve bu başlıklar "bab"lara bölünerek verilir. "Bab16 Terkip" başlığıyla açılan roman "Baboo Terhis"le son bulur. Romanın temelde iki bölüme ayrılması ve bu bölümlerin bab'lar halinde sunulması akıllara Kitab-ı Mukaddes'i getirir zira "Ahd-i Atık ve Ahd-i Cedîd"den oluşan Kitab-ı Mukaddes "bab"lardan oluşur. Uyrkulak'ın metnini bir kutsal metinle koşutluk oluşturacak şekilde kurgulaması ve kutsalla diyaloga girmesi bir yerde onun kutsallaştırılarak otoriter bir yapıya bürünen modernlik anlatısına dair eleştirel bakışını ortaya koyar. Diğer bir yandan ise kitabın terkipla başlayıp terhisle bitiyor oluşu askerî bir nizama da gönderme yapar ve tıpkı Kitab-ı Mukaddes'in yaradılış anlatısıyla başlayan dünyası gibi erkeğin de askerlikle başlayan eril dünyasına bir gönderme söz konusudur. Modernlik tecrübemizin başlangıcından beri nizama yönelik oluşturulan çalışmaların askerî alanda başladığı düşünülürken, romanın militarizm ve erkeklik odağındaki dünyasının modernizmle kurduğu bağ da görülebilir. Zira Türk modernleşmesinin erken dönemlerine baktığımızda ilk tepkilerin askerî alanda başladığına tanık olunur. "Batı'nın askerî kuruluşlarından örnek alma çabaları I. Mahmut (1730-1754), I. Abdülhamit (1774-1789 ve özellikle III. Selim zamanında (1789-1807) hızlanmış[tır]" (Mardin, 1991:13). Erken dönemde başlayan bu askerî alandaki düzenlemeler hız kesmeden devam edecek ve sosyo-kültürel hayatta da karşılık bulacaktır. Milliyetçilik ulus- devlet yapılanmasının bir ideolojisi olarak ortaya çıkmış ve bundan dolayı da tarihsel ve modern bir olgudur fakat milliyetçi ideolojiler milliyetçiliği "doğal ve ezeli" gördüklerini ve insanın "yaradılışında" var olduğunu varsayarlar (Bora, 2005: 383). Bu minvalde düşünülürken yaradılış miti, erkeklik miti, modernizm ve militarizm ortak bir noktada kesişir ve bir iktidar alanı oluşturur. Modern toplumun oluşum sürecinde çeşitli erkeklik tarzları da gelişmiş özellikle de ulus-devlet yapılanması içerisinde "erkeği vatandaş-asker yapan ulusal orduların ortaya çıkması (Sancar, 2009: 48-49) ve erkeklerin bu ordular içerisinde savaşan birer asker olarak yetiştirilmesi milliyetçi ve militarist ideolojilerin ön plana çıkmasında önemli bir rol oynamıştır (Sancar, 2009: 49).

Militarizm üzerine inşa edilen romanın başkarakteri Numune anti-militarist tutumuyla sadece ev içerisinde değil toplumsal alanda da kopuşlar yaşayacaktır. Nitekim askerlik gibi militarist değer ve pratikler "erkeklikle özdeşleştirildiği ölçüde onları sorgulamak hakim erkeklik anlayışını sorgulamayı gerektirmektedir" (Altınay, 2005: 360). Uyrkulak anlatısını ulus devletin ve ataerki düzenin önemli bir parçası olan ev içerisinde başlatarak çekirdek aile yapılanmasını "terkip" başlığı altında anlatır. "Çekirdek ailemizi muadillerinden ayıran hiçbir özellik yoktu" (Uyrkulak, 2017: 13) diyerek söze başlayan evin büyük oğlu Numune, "babam, annem, ben, kardeşim erkek... Âlem yaygarasına karşı tekseleli ve kederli bir kuartet.." sözleriyle aile içerisindeki otoriter tutumu imler. Evdeki "planı büyük lakin izanı küçük" (Uyrkulak, 2017: 15) memur emeklisi babanın ise en büyük zevki "hane köşelerinde maça kızı kiraat etmek" ve bununla da kalmayıp "maça kızların esmer uzuvlarına el atmak"[tır] (Uyrkulak, 2017: 13). "Mutfakta mesai yapa yapa düdüklü tencereye dönen" evin annesi ise babanın tahakkümü altında mutfağın ötesine geçemeyen bir kadın olarak çizilir. Numune, sıra kendisini tanıtmaya geldiğinde mutlak bir kayıtsız olduğunu belirterek sözlerine başlar ve "dalgalara baka baka gamsız oldum, baykuş oldum. Çizgi roman sayfalarından başlattığım seyahat, muhit birahanesinde devam etti. Şişe şişe meyler içip biner biner kunduzlar yedim. Bir garip terkip oldum" (Uyrkulak, 2017: 14-15) ifadeleriyle evin de nizamını bozan bir garip terkip olarak kendisini görür. Evin küçük oğlu ise "hem selim tabiatı hem keskin zekâsıyla ailenin muvaffakiyet projesi bakımından biçilmiş kaftandı[r]

(Uyrkulak, 2017: 15). Ailenin büyük beklentiler içerisinde olduğu küçük oğul askerde şehit düşünce bir kutsiyet kazanmış ve bununla birlikte evin havası da değişmiştir. Küçük oğulun şehadetiyle “önceleri memleketin bütün hikâyesini maaş bordrosundan okuyan, kökü dışarıda dinsizlerle dinlilere arada bir küfretmek haricinde suya sabuna katıyen ilişmeyen baba”nın hali tavrı başkalaşmış evin her bir yanını “Ulu Önder’in büstleri ve tabloları ile donatarak” işe koyulmuş ve “oğlunun zayıından ülkenin ne kadar kutsal bir toprak parçası olduğu ve o parçanın hatırı sayılır bir parçasının nasıl da elden gidivermenin eşğine geldiği yönünde dersler çıkararak” bir kişiye dönüşen baba artık “kendisiyle aynı vaziyetteki acılı ihtiyarlarla yarı şuurlu vatanperverlik gösterileri” (Uyrkulak, 2017: 17) içerisinde yaşamaya başlamıştır. Askerde şehit düşen oğlunun ardından başkalaşan baba çevresinde artık “millî mücadele nutukları atmasıyla tanınır” (Uyrkulak, 2017: 17). Bu değişim ve dönüşümden anne de nasibini alacak ve “ömründe tek satır dua dökülmemiş” dudaklarında “daimi bir kıpırtı” hâsıl olmuş dahası bu şahadet annede “siyasi değil, ilahi tesirler” bırakmıştır. Bu hâl Numune'nin dilinden şöyle aktarılır: “Mazisinden kentliliğe, inceliğe ve medeniliğe dair gurur verici ipuçları derleyen annem günün birinde, ‘ben kutlu bir ışık gördüm’ deyip salonun ortasına bordo bir seccade seriverdi ve bir daha da onun üzerinden kalkmadı” (Uyrkulak, 2017: 18). Numune'nin ailesinin gözündeki yerini verdiği pasaj bir yerde onun gözünden ailesinin görünümüdür:

“Yani, orta derece ezilmiş ailemizin yarımılığıyla daha da tehlikeli bir muhteva edinen eksik münevverliğinden kaynaklı beklentileri fazla ılımlı, iki oğuldan büyüğüne biçtiği hayat kıyafetleri fazla şatafatlı ve boldu. Suretimde aile büyüklerinin sağlama yapabilmelerini sağlayacak derlitoplu bir kerrat yerine, mührü çoktan vurulmuş bir tasdikname taşıyordum. Onların gözünde ben, şerre kadem basmıştım” (Uyrkulak, 2017: 16).

Giriş'te dile getirildiği gibi Gürle'nin *Tutunamayanlar* ile *Har* arasında bir bağ kurarak her ikisinin de Türk modernleşmesine yönelik eleştirileri mizahi bir üslupla dile getirmeleri ve bunu aile odağında tartışmaya açmalarıyla beraber aile reisi olarak “baba” figürü ön plana çıkar. Nihayetinde *Tutunamayanlar*'ın Selim'i “az gelişmiş bir babanın az gelişmiş tek oğludur”, Turgut ise “pırsık bir babanın ürünü”dür. Bu babalar, “kültürel kudretini kaybetmiş, bu yüzden de sakil düşmüş babalardır” (Gürbilek, 2016: 56). Numune'nin, “planı büyük lakin izanı küçük”, “orta derece ezilmiş” ve “yarım”lığıyla maruf babası, temsil ettiği “milliyetçi/militarist” çizgiyi sorunsallaştırmak için bir olanak yaratır. Militarist bir âlemden çoktan “tasdiknamesini” alan oğul, babanın eksik yanlarına ve yarı münevverliğine gönderme yaparken, bir yerde “devlet baba”yı ve onun milliyetçi/militarist ruhunu hedef alıyordu. Ayşe Gül Altınay, “milliyetçiliği anlayabilmek için toplumsal cinsiyet ilişkilerine bakmanın, toplumsal cinsiyet ilişkilerini anlamak için de milliyetçiliğe, uluslaşma süreçlerine, militarizme bakmanın elzem olduğunu” (2013: 16) söylerken, milliyetçiliğin, toplumsal cinsiyet kimliklerini oluşturmada tâli değil kurucu bir öge olarak kurgulandığına dikkatleri çeker. Milliyetçiliği salt siyasî bir ideoloji olarak değil, sosyal, siyasal ve ekonomik oluşumların arkasındaki pratikler bütünü, dünyayı algılayış biçimi olarak almamız gerektiğinin altını çizen Akınay, bakışımızı siyasî arenadan kültürel alana kaydırır (Altınay, 2013: 17). Kültürel bir inşa olarak milliyetçilik, toplumsal cinsiyet ve cinsellik arasında birbiriyle oldukça ilişkili sıkı bağlar vardır. Her birinin inşasında çeşitli tahakküm mekanizmaları gün yüzüne çıkar; milliyetçi/militarist söylemde “makbul” kadınlık(lar) ve erkeklik(ler) üretilerek idealize edilirler. Ayrıca, millet, milliyetçilik ve toplumsal cinsiyet arasında karşılıklı bir “belirleme” ve “belirlenme” ilişkisi de vardır. Nihayetinde millet, “bir yandan kadınlık ve erkeklik tanımı üreten, diğer yandan da bunlar tarafından üretilen bir kurgu olarak” görülebilir (Sirman, 2002: 227). Milliyetçilik, kültürel erkek tanımlarını vurgulamak ve bunlarla uyum sağlamak üzere yapılandırılmıştır. Şeref, vatan, güç, cesaret, korkaklık gibi kavramlar hem ulus devletle hem de erkeklikle doğrudan ilişkilidirler. Bundan dolayı “gündelik hayattaki erkeklik ‘mikrokültürü’nün, milliyetçiliğin, özellikle de milliyetçiliğin militarist yanının talepleriyle pekâlâ uyumaktadır” (Nagel, 2013: 79). Bu noktada devlet

babanın siyasî alanda kurduğu militarist baskının gölgesi evdeki babanın üzerine düşmüştür. Tabi bu baba da ironik bir dille, köşe bucak “kadın” peşinde koşan bir figür olarak kurgulanarak, militarist erkeklik kimliğinin itibarı da zedelenmiş ve itibarsızlaştırılmıştır.⁴ Bu itibarını yitirmiş, nerden bakarsak bakalım hep bir eksiklik barındıran babanın karşısında oğul, “ne verdin de ne istiyorsun” nidalarıyla “dile ve eyleme” dökülmeyen “hadım bir öfke” kriziyle paralel bir erkeklik krizi de yaşayacaktır.

Babanın kanser olması ve ölüm döşeğine düşmesiyle birlikte oğlu Numune'den son istekleri aşikâr olduğu kadar erkeklik namına oldukça da manidardır. Ölüm döşeğindeki babanın oğluna vasiyeti; “Okulunu bitir, askere git, evlen...” (Uyrkulak, 2017: 20) olur. Bu istekler, Pınar Selek'in erkeklik dinamiklerini sorguladığı ve elli sekiz erkekle yaptığı mülakatlarda ortaya çıkan sonuçların benzerliğiyle örtüşmektedir. Yaptığı çalışmada, Türkiye'de geleneksel olarak kabul gören erkeklik konumuna erişebilmek için, erkeklerin dört aşamayı geçmek zorunda oldukları sonucuna erişen Selek, bu aşamaları şu şekilde sıralar; “1. Sünnet, 2. Askerlik, 3. İş bulma, 4. Evlilik” (2018: 19). Bu dört kademeli erkeklik kurgusunda, erkeklik hayranlıkla yüceltilen bir gücü temsil etmektedir. Yaptığı çalışmada, erkeklik üzerine örtülen kapağı kaldırmayı hedeflediğini söyleyen Selek, bu kapak biraz aralandığında, “şiddet, şaşkınlık, teslimiyet, çaresizlik ve hınç” deneyimlerini geçiren kırık dökük bir varlığın ortaya çıktığına dikkatleri çeker. “Birbirini besleyerek yeniden üretilen iktidar mekanizmalarının ‘yıkılmazlığı’, bu kırık döküklükten güç alıyor”dur. Erkekler kendi “yazgılarına” karşı direnme noktaları ve stratejiler geliştirse de “maskelerini tek başlarına çıkarabilecek zihinsel ve duygusal açıklığı bulamıyorlardır” (Selek, 2018: 216). Sünnetle başlayan erkeklik ritüelleri askerlikle devam eder ki askerlik, “Türkiye’de erkeğin olgunlaşma durağına doğru attığı en önemli adım, ayrılık aşaması, yeni kimliğine tek başına” (Uyrkulak, 2017: 45) yürüyüşüdür. Baba, “yıllarca yılmadan adam etmeye çalışıp dış geçiremediği ve tekmeleme tekmeleme kendi haline bıraktığı oğlunu” (Uyrkulak, 2017: 21) yine giderayak hizaya çekmek istemiş ve erkeklik sınavını geçmesi için telinde bulunmuştur. Başarılı da olmuştur, oğul, yenildiğinin artık farkındadır ve tüm seçenekleri gözden geçirmeye koyulur. İki yıllık matbaacılık yüksek okulunda öğrenciliği devam etmektedir lakin orayı bitirmek adeta ruhunu kemirir. Okulu bitirme ve bir iş bulma fikrinden uzaklaşınca ikinci seçeneğe yönelir. Askerlik yapma fikri de ürktüçüdür. Bildiği tek şey kendisinin zerre kadar askerlik yapma düşüncesine tahammül edemediği; babasının ise bu konuyu bir “namus meselesi” haline getirmiş olduğudur. Kardeşinin, canlı başlayıp ölü bitirdiği bu dehşetli tecrübenin uzağında kalmak için yapmayacağı bir şey yoktur, askerlik meselesi Numune için başlı başına bir kâbustur. Bu defa üçüncü isteğe doğru yönelir, evlenmek. Evlilik fikrini de gözden geçirdiğinde, “evlilik kimdi, ben kimdim?” diye sorgulayacak ve bunun da altını oyacaktır. “Evliliğe lüzum bırakmayacak kadar engin haz denizlerini kulaçladığım sanılmasın. Yirmili yaşlarımda ortasında hâlâ bakırdım” (Uyrkulak, 2017: 22) diyerek bu konuda da bir erkeklik durağını geçemediğini, sınıfta kaldığını belirtir. Kritik bir erkeklik eşiği olarak görebileceğimiz cinsellik deneyimi noktasında, Numune’yi yine eşiği aşamamış olarak görürüz. İlk cinsel deneyimini yaşama fırsatını bulacağı günü anlatırken söyledikleri, bir erkeklik kriziyle baş başa kaldığını gösterir. Üniversiteden arkadaşlarıyla toplandığı bir gün, mahallede metruk bir yapıya gelip zil zurna sarhoş olana kadar içmişler, kendilerince eğlenmişlerdir. Sonrasında buraya gelen on dört-on beş yaşlarındaki bir kız çocuğuyla, ki bu kız hepsi tarafından tanınan yarım akıllı bir kızdır, birlikte olmuşlardır. Yedi sekiz kişilik erkek grubun, cinselliği nasıl yaşadığı ve bunun karşısında Numune’nin yaklaşımı şu şekilde aktarılır;

“Kızın eline biraz çerez tutuşturduk. O leblebi fıstıkları, kenarları ince ince seçiren küçük ağzına atıp ezerken, biz yüzlerimizde sapık çarpılmalarla, çit çıkarmadan izledik onu. Çerezler bitince kıızı odalardan birine soktuk ve sabaha kadar bir tekimiz bile o odaya girmemezlik etmedik. (...) Sıram

⁴ “Ulus inşasının arka planında yer alan ve ‘eril’ bir alan olduğu kabul edilen milliyetçiliğin eril söyleminin anlaşılması için özel olarak erkekliliği irdelemek elzemdir” (Bu noktada, erkeklikle milliyetçilik arasındaki bağı, romanlarda ele alan daha geniş bir çalışma için bkz. Murat Gür (2019). *Türk Romanında Erkeklik ve Milliyetçilik* (1908-1923). İstanbul: Kesit Yayınları).

sondaydı. Odaya girdim, kız uyuyordu, insanı ağlatacak kadar sakın çıplaklığını bir kadına yakıştırmaktan çok kötü bir taklide benzettiğimi hatırlıyorum. (...) Yanına uzandım, hiç dokunmadan seyrettim onu, güzelliğinden başım dönerken uyuyakaldım” (Uyrkulak, 2017: 23).

Numune dışındaki diğer erkeklerin cinsel bir obje olarak kıza yaklaşımları, cinselliklerini küçük bir kız çocuğuyla yaşamalarına karşılık, Numune için bu kız çocuğu bir kadından ziyade onun taklidi olabilecek küçük bir çocuktur. Odadan çıktığında ise diğer erkek topluluğu “leş gibi sorarlar” Numune’ye, onun verdiği cevapsa adeta içerisinde erkini kaybedecek bir erkeğin tedirginliğini yansıtır. “Ohh, dedim ben de leş gibi, çatır çatır..” (Uyrkulak, 2017: 23) cevabıyla Numune, bir erkekten bekleneni, istediklerini vermiştir onlara. Nitekim, erkekler arzu edildiğinde hegemonik erkeklığı benimseyebilirler fakat aynı erkekler, farklı zamanlarda kendilerini stratejik olarak hegemonik erkeklikten uzaklaştırabilirler de. Nihayetinde “erkeklik” belli bir erkeklik tipini değil, erkeklerin kendilerini söylemsel olarak çeşitli pratiklerle konumlandıkları yolu temsil ederler (Messerschmidt, 2019: 79). Numune, bir erk kaybı korkusuyla, diğer erkekler karşısında tedirgin olmuş ve onlara yine onların bekledikleri cevabı vererek itibarını kurtarmıştır. Zira, normatif olmayan bir cinsel deneyim onun eril iktidar içerisindeki pozisyonunu yerinden edecektir.

Baba toprağa verilirken oğul, omuzlarında yükselen bir tabut ve altında ezildiği birbirinden ağır üç vazife taşıyordur. Babanın nihai kararına karşılık oğul da yolunu çizmiştir:

“Fakat onun nihai atağına karşı yine de yapacağımı yaptım sayılır. İlk vazifenin üzerinden hoplayıp, ikincisine el attım. Zira peder, beni tercih durumunda bırakan bir mevsimde ölmüştü. Ya gidip okulun ruhsuz koridorlarında çile dolduracaktım ya da üç-dört ay sonraki asker postasına adımı yazdırıp, aradaki süreyi dillere destan bir veda partisine çevirip, dosdoğru kışlaya girecektim. Askerliği hallettikten sonra mahalleye dönüp temiz bir aile kızıyla evlenecek, er geç dersini ve terbiyesini alıp durulan, sapır sapır ciddiyete ve hidayete eren arkadaşlarımla arada bir çift okeye dönecek, hatta belli mi olur, belki annemin seccadesinin yanına bir tane de ben serecektim” (Uyrkulak, 2017: 23).

Erkeklik duraklarını gözden geçirdiğçe bunları aşamayacağı noktasında kararlılık gösteren Numune, askerlikte karar kılar. Serpil Sancar, *Erkeklik: İmkânsız İktidar* başlıklı kitabında askerliği, “modern toplumların tek cinsiyete dayalı en önemli kurumu olan ulusal ordularda, genç yaşta bütün erkeklerin zorunlu olarak güvenlik hizmeti yaptığı en temel erkeklik pratiklerinden” (2009: 153) birisi olarak tanımlar. Numune de bu erkeklik pratiğine zorunlu ve zorlu bir süreçten sonra karar kılmış olsa da bu noktada başarılı olduğunu söyleyemeyiz. Kadın ve erkek rollerinin kategorize edilerek birbirinden ayrışması, aynı zamanda siyasal ve toplumsal kurumların da bu kategorizasyon çevresinde cinsiyetlendirilerek kurulmasına olanak sağlar. “Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet ideolojisi milliyetçi ve militarist düşünce üretiminin ayrılmaz bir parçasıdır” (Saigol, 2013, 240). Militarizmin, “akıl işleyişini, üslubu, kişiliği, davranışları, alışkanlıkları ve ahlakı” yönettiğini söyleyen Selek, ikiye ayrılmış dünyada; kadın-erkek, duygu-düşünce, toplum-devlet, doğa ve insan gibi düalist düşünce sisteminin bu kavramları birbirinden ayrı varlıklar olarak kurgulayarak ele aldığını söyler. Bu düalist düşüncede akıl araçsallaştırılarak duygulardan arınmalıdır. Militarizm de kendisi bu erkek akılla kurgular ve sürdürür (Selek, 2014: 123). Militarizmin sürekliliği için zorunlu olan askerlik, aynı zamanda patriyarkanın ideolojik olarak inşasında da önemli bir rol oynar. Tarihsel olarak eril bir kurum olan ordunun çoğunluğunun erkeklerden oluşması feministler tarafından siyasi politikaların bir sonucu olarak görülür. Nihayetinde askerleştirmek bir yerde erkekleştirmektir. Bu minvalde erkeklik ve militarizm, kadınsılıkla kurdukları karşıtlıkta kendilerini tanımlar ve militarizm erkeklik normlarının meşruluğuna ve üstünlüğüne dayanır (Selek, 2014: 124). Numune, bu alandan uzaklaştıkça militarizme içkin idealize edilmiş erkeklığı de sorgulamaya açar. Bu sorgulamanın mihenk noktasında da “şiddet” vardır. Numune’nin asker olmasıyla birlikte eril şiddetin gittikçe artan bir tonda anlatıya hâkim olduğu sezilir.

Resmen bir savaşın ortasında kendisini bulan Numune, dört aylık bir sınır operasyonundadır ve envaiçeşit çatışmanın ortasında bulmuştur kendisini. Terörist Xırbolar'ın ellerindeki silahlar ve saplantı haline getirdikleri tetiğe basıp durmaları onun da gittikçe sınırlarını geriyordur. Şiddetin hâkim olduğu bu eril ortam duygularını aşikâr etmesine de fırsat vermiyordur zira oldukça “erkeksi” bir alanda ağlamak da yasaktır. Numune, ağlamak için gizli gizli ücraya çekiliyordur nitekim aleni ağlamak vatana terstir ve delikanlıyı bozuyordur (Uyrkulak, 2017: 44). Askerlikte erkeklik pratikleri daha çok komutanlar aracılığıyla verilir. Çatışmalar bittikten sonra bile askerler arasında yapılan eğlence şiddet odaklıdır. Örneğin ağaçların roketatarla yıkılıp yıkılmayacaklarını denemek için iddiaya girerler, oyuna katılan kumandanlar da madem iddiaya giriyorsunuz mesafeyi daha uzak tutalım da “marifetinizi” görelim diyerek bu “eğlenceye” katılırlar. Kıdemli bir askerinin tam hedefi vurması ve ağacı devirmesi “bir nevi telafi, tedavi, terapi gibi” görülür askerlikte. Sıra Numune'ye geldiğinde ise, o yalandan dağa taş sıklar ve komutanı tarafından azarlanarak uyarılır; “Düzgün vur lan, sıkı vur” (Uyrkulak, 2017: 40).

Numune'nin hayalinde firar vardır, bu savaş ortamından kaçmak, uzaklaşmak düşüncesi gittikçe zihninde yer ediniyordu. “Mümkün mertebe kaytarmaktan, bir fırsatını bulup çürüğe çıkmaktan, hatta alengirli bir vaziyette firar etmekten gayri” (Uyrkulak, 2017: 41) düşüncesi yoktur. Askerlikte olmazsa olmazlardan biri de askerinin onu koruyan gözetken bir dosta, arkadaşına yani “badi”ye ihtiyaçtır. Badilik müessesesinin önem arz ettiği bu askerî düzende Numune'nin de bir badisi olacaktır. İnsanlardan uzakta takılan, sigarasını tüttürerek meçhul âlemlere dalan, herkesin hakkında bambaşka fikirleri olduğu; kimine göre “sapık” kimine göre “dâhi” kimine göre ise “ermiş” olan bu kişi Onüç lakaplı askerdir. Onüç'le arkadaşlıkları ilerledikçe birlikte firar planları kurmaya da başlayacaklardır. Bir gün komutanların Strandağ'da ki karakollara gideceklerini söylemeleri üzerine firar fikri iki arkadaşın da ciddi ciddi uygulamaları gereken tek çıkış yolu olarak görülecektir. Onüç'ün kaçış için bir planı vardır: “Dinle bak, süper bir planım var. Öyle bir operasyon yapacağız ki, Strandağ'dan en garantili, en hafif şekilde kurtulacağız. Ama yanlış anlamak, darılmak, gücenmek yok” (Uyrkulak, 2017: 45) der badisine. Onüç'ün yanlış anlaşılma kaygısı “eşcinsellik” ile ilgilidir, eşcinsel olarak algılanmaktan korkmaktadır. Nitekim de öyle olacaktır. Dört ay önce “karayağız badisiyle duşta basılan” Oklava'yı hatırlatır Onüç Numune'ye. Onüç, Oklavay'la aynı şeyi yaptıkları takdirde onların da “çürüğe” alınarak askerlikten muaf tutulacaklarını söyler;

“Oklava meselesi daha tazeyken iş bir öpüşmeye bakar oğlum... Kulaklarıma inanamıyordum, aslında çok inanıyordum (...) Hemen sonra başımı iki yana sallayarak fırladım sandalyeden. Fakat vazgeçecek gibi değildi, kolumdan yakalayıp sağa sola bakınarak oturttu beni yerine; ‘Lan oğlum, kim hatırlayacak üç gün sonra ? yahu mezarda erkek mi olmak istersin, bi süreliğine ibne mi? Vakti gelince numara yaptık deriz, biter gider. Hem sonra biz kendimizi bilmiyoruz mu lan? İki öpüşmeyle götü kaybedecek halimiz mi var?’ (Uyrkulak, 2017: 46-47).

Bunun üzerine badisinin yüzüne bakamayan ve ondan utanan Numune, en sonunda “Siktir lan, bi daha da konuşma benimle!” diyerek oradan uzaklaşır. Bu planı duyan Numune'nin gösterdiği reaksiyon bir yerde militarizme içkin erkeklik kurgusuyla örtüşür. Nihai kertede, hâkim erkeklik normlarının üretildiği mekanizmalardan biri olan askerlikte, erkeğe; savunmak, çatışmak, dayanmak, sorumluluk almak, itaat etmek, hiyerarşi içinde yaşamak öğretilirken, arka planda erkekten heteroseksüel cinsel “iktidar” beklenir. Erkeğin heteroseksüel cinsellikte kimlik kazandığını (Selek: 2018: 163) düşündüğümüzde; askerlikten firar etmeyi ve “çürük” olmayı göze alan Numune'nin, belli noktalarda idealize edilen erkeklik pratiklerinden uzaklaşmadığını vermesi açısından önemlidir. Nihayetinde iki arkadaş firar edecekler ve vardıkları köyde bir an önce, toplumsal ve kültürel açıdan erkekleri “yücelten” onlara “erkeklik” payesi kazandıran askerî üniformalarından kurtulmak isteyeceklerdir. Üniformalarıyla bir parçası hâline geldikleri militarist yapıdan, üniformalarını bedenlerinden çıkarıp attıklarında, kurtulacaklarını da düşünmektedirler. Fakat, onlardan kurtulmak üzere iken köy ahalisi

tarafından yakalanıp alikonacaklardır. Askerî kıyafetler içerisinde oldukları için, köylüler tarafından rehin alınan Numune ve Onüç, günlerce bir odada tutulacak ve şiddete maruz kalacaklardır. Tutsaklıkları boyunca iki arkadaş geçmişlerinden konuşurken Onüç durmaksızın çeşitli hikâyeler anlatmaktadır. Bu hikâyelerden birinde Tepeken'te bulunan ve içerisinde bir matbaanın olduğu esrareniz bir sinemadan bahseder. Bu sinema Otuzbeş isimli bir yönetmenin babasına aittir. Numune ise tutsak oldukları odada onlarla irtibatla olan Hür ismindeki kişiden kitap istemekte ve gününü onları okumakla geçirmektedir. Hür'ün getirdiği romanları bir "tuğla" olarak değerlendiren Numune, "bu tuğladaki cümleler hepten zordu, ele gelmiyordu, bitirip baştan başlıyordum ben de zamanla anladım, anlayınca coştum, Tefeciler nasıl öldürülür öğrendim, üçüncü badimi de buldum, sonra başka tuğla istedim, vermediler, ama günün birinde kitapların kitabını buldum" (Uyrkulak, 2017: 122) diyerek, eline Hür'ün sattığı bir kutsal kitap seti geçirir. Artık gözünün önünde ilahî kelimeler, kulağının dibinde Onüç'ün kelimeleri, rüyasında şehit düşen kardeşi vardır. Bu süreç Numune için bir inzivayı andırır. Okuduğu kitabın on üçüncü bölümüne geldiğinde ilkokul arkadaşının adının da Onüç olduğunu hatırlayacaktır ve badisi Onüç'ün asiler tarafından öldürülmesinden sonra romanın ikinci bölümü oluşturan Ahd-i Müstakbel'de ona arkadaşlık yapacak olan, bulutların ruhuna girdiği ilkokul arkadaşı Onüç olacaktır. Onu badisinden ayırmak için de küçük Onüç olarak isimlendirecektir. Onüç'ün öldürülmesinden sonra Büyük Sinema'yı bulmak ve orayı almak için Otuzbeş'in yanına giden Numune'nin sinemayı almasıyla birlikte sinemanın içerisindeki matbaa da faaliyete geçer. Otuzbeş yaptığı tek film de başarısızlığa uğramış yenik bir yönetmendir. Bu defa Numune'yle birlikte hakikati anlatan bir kitap yazmaya ve bunu matbaada basmaya karar verirler. Bu matbaada çalışması için de "deliler, gerizekâllılar, evsizler, sakatlar" yani "yamuklar" işe alınacaktır. Bu insanlar isimlerini unuttukları için her birine numaralar verilir. Yamuklar türlü tuhafliklarla bezelidir. Mesela Yamukondokuz, makinadan basılan kağıtlar çıktıkça ağlamaktadır, sebebi sorulduğunda ise boş bir kağıdı gösterip "baksana ne kadar beyaz, ne kadar temiz... kirlendi işte şimdi" cevabıyla ağlamaya ve işine devam etmektedir. Yamukyirmibir, "K" harfinden korkuyordur. Ne vakit kağıt üzerinde "K" harfini görse, "Kurt kurt, boz kurt, kaçın, ısıracak!" diye bağırıp durmaktadır. Yamukonyedi ise durmaksızın bir şeyler mırıldanmaktadır, kulak verildiğinde "basılan her satırı ezberleyip tekrarladığını" anlarlar (Uyrkulak, 2017: 182).

Anlatımın fantastik ayağını oluşturan Netamiye⁵ ülkesi ise yine erilliğin hâkim olduğu, içerisinde militarist bir havanın solunduğu, "ulu bir ejdarhanın mide fesadından" doğmuş ve "üzerinde her dem ekşi kokulu dumanlar" tüten fantastik bir ülkedir. "Büyük A'nın âlemleri hizaya getirip tekrar nizama koyduğu" günlerde, Büyük A, "Bundan önceki ilk kelimem dirime övgü oldu da ne oldu? Cümle âlemler başıma geçti. Bu kez ilk kelimem insandır" demiş ve insanlığı yatarmıştır. Netamiye ülkesindeki düzen de reel dünyadaki düzenden farklı değildir;

"İnsan ismiyle yakıştı ve pek tuhaf bir mahlûk halinde zuhur etti. Büyük A'nın, yegâneliğini vurgulamak gayesiyle Yeryuvar'daki her canlıyı çift doldurma huyu olduğundan, insan da iki cins yaratılmıştı. Bir yanda çüklüler, öbür yanda rahimliler vardı. Çüklülerin dışı, rahimlilerin içi kuvvetli olmuştu. Rahimliler selimdi, usluymdu, rahimdi, lakin çüklüler pek fanaydı, onları zapt etmek mümkün değildi. Nerede bir delik görseler, büyük-küçük, hemcins-zıtcins, nebat-hayvanat vahyedersek edelim, nice hakikatler zerk edersek edelim, onlara çük adabı öğretemedik" (Uyrkulak, 2017: 26).

İronik bir üslupla verilen bu pasajda, toplumsal cinsiyet düzeninin her iki âlemde de aynı düzeni

⁵Netamiye ismi, netameli kelimesinden türetilmiş, "başa iş açacak nitelikte olduğu sanılan, gizli tehlikesi bulunduğu inanan, zararı dokunma ihtimâli olan" anlamlarına gelmektedir. Bu kelimenin Arapça neth kökünden geldiği ve "pis koku, çürüme kokusu" (bkz. <https://www.nisanvansozluk.com/kelime/netameli/>) anlamını ihtiva ettiği düşünüldüğünde, Netamiye ülkesinin ismiyle müsemma bir şekilde kurgulandığını görülmür

koruduğu, erkeklerin “erkeklikleri” algılayışları ve toplumsal varoluşları cinsellikle mümkün hâle geldiğinin altı çizilmiştir. Verilen normlar, toplumsal yaşamdaki bedenleri birbirinden ayıran ve ilişkilendiren akışkanlıkları, alışverişi sağlamakla kalmaz bazı bedenleri özneleştirirken diğerlerini özne olmaktan çıkarırlar (Direk, 2012: 73). Netamiye’de yirmi yıldır sürmekte olan bir iç savaş vardır ve bu netameli ülkede oluk oluk kan akıyordu. Dağda asilerin, ovada askerlerin, aralarında her daim şiddetli çatışmalar olan ve binlerce gencin heba olduğu bir şiddet ortamı. Bu ülkeyi yaratan “Büyük A’nın da savaşlara ve askerlere karşı tuhaf bir merakı” (Uyrkulak, 2017: 56) vardır: “Bugüne dek savaşçılardan hiç elçi adayı seçmemiş, lakin sonradan hepsine kılıç kuşanmayı emretmişti. Bir keresinde Tefail’e Büyük A’nın neden böyle yaptığını sormuştuk da, sırtarak, ‘Savaşlar olmasa iyiyi kötüden, yiğidi ödlekten nasıl ayıracağız a benim otkafalıharım’ cevabını yapıştırmıştı.” (Uyrkulak, 2017: 56)

Büyük A’nın Allah’ı, Tefail’in şeytanı simgelediği Netamiye ülkesinde bir elçi arayışı söz konusudur. Bu elçi arayışı bir yerde gelip Numune’ye uzanacaktır. En başta aday olarak gösterilecek Numune’nin kardeşi iken onun öldürölmesiyle birlikte adaylığa Numune uygun bulunur. Bu ülkede; Netamlar, Xırbolar, Cacikler, Topikler, Cingolar yaşamaktadır ve Netamlarla Xırbolar arasında süregelen bir savaş vardır. Hiyerarşik katı bir dünyanın kendi düzenini kurduğu bu ülkede de bir “çürüme” söz konusudur. Romanın, “Babo4 Teşrif” bölümünde Büyük Sinema’daki matbaada hakikatin kitabını yazıp basmaya sıra gelmiştir. Yamuklar hakiki hikâyelerini anlatacaklardır ve bu iş için seçilen Sonyamak da hikâyeleri kaleme alacaktır. “Kafalarımızı yamultan ve soyumuza yamukluk zerk eden ne varsa onları anlatacağız” (Uyrkulak, 2017: 195) diyerek yazma işine koyulurlar. Yamukların hakiki hikâyelerini anlatmaya başlamalarıyla görürüz ki her birinin unutmak istediği fakat unutamadığı ve unutamadıkları için de onları böylesine “yamultan” anlatıları, devlet kökenli militarist bir şiddetin odağında gerçeleşmiştir. Kişisel anlatılar tarihsel olaylarla paralel gider. Savaşlar, mübadele, yoksulluk bu hikâyelerde ön plana çıkar. Yamuklar anlattıkça hikâyelerdeki şiddet ve erkekler arasındaki hiyerarşik yapılanma daha da görünür olur. Kitabın piyasaya sürölmesiyle birlikte Netamiye ülkesi fena halde karışır. “Kalp para meselesinde bile iki-üç hafif operasyondan başka kılını kıpırdatmayan devlet, elinde avucunda ne var silahlı adam, muhbir vatandaş, yeşil dosya, faks, telefon, internet sitesi varsa seferber ediyor, ama kitabın kaynağını bir türlü bulamıyor[dur]” (Uyrkulak, 2017: 214). Ülkede sıkı yönetim ilân edilir, polisler her tarafı keser, kütüphaneler, kitapçılar evler durmadan basılır fakat polis sinemaya girmeyi akıl edemez. Onüç’ün keyfi yerindedir. “Ona bakılırsa, hakikat gücünü gösteriyor, Netamiye’den başlayarak Yeryuvar’ı yavaş yavaş zaptediyor[dur], onca öfke olsa olsa buna dalalet[tir]” (Uyrkulak, 2017: 214). Hakikatin anlatısı ve içinde barındırdığı şiddet ülkeyi yine bir bilinmeze itmiş, bir karmaşa doğurmuştur. şiddetin ve eril tahakkümün hâkim olduğu Netamiye ülkesi de tıpkı gerçeک dünya gibi bir kaos içerisindedir ve bunu yaratan da eril iktidardan başkası değildir. Hegemonik erkekliğin, “ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edildiğini” (Connell, 2019: 215) düşünölüdüğünde Numune’nin bu hiyerarşik yapılanmanın da dışında kaldığı görölür.

Sonuç

Nitelikleri hakkında bir fikir beyan etmek için örneklilik teşkil eden, bir bütünden alınan parça, “örnek” anlamına gelen “numune” militarist bir kurgu içerisine yerleştirilemeyecek kadar uzak bir erkeklik örneği olarak ön plana çıkarılmış ve ismiyle tezat bir şekilde anti-militarist tutumuyla anlatının merkezine yerleştirilmiştir. Militarizme içkin erkeklik kurgusunun oldukça uzağına düşmüş bir asker kaçağı olan Numune, sadece askerlikten değil okuldan, babasından yer yer ittifak içerisindedir olduğu iktidar olgusuyla yakinen ilişkili hegemonik erkeklik kurgusundan da kaçmış ve anti-militarist bir erkeklik temsilinin örneği olarak çizilmiştir. Onun bu tutumu hegemonik erkekliğin dışında kalmasına ve erke çatışmasına sebep olmuştur. Militarizmin ve şiddetin hâkim olduğu *Har*’da, anti-militarist bir

karakter olarak çizilen Numune'nin nezdinde, hegemonik erkeklik kurguları eleştiriye açılırken Numune'nin bu kurgunun uzağına düşmesiyle birlikte hayata tutunamadığı da aşikârdır. Hegemonik erkekliği besleyen ve yeniden üreten bir yapı olarak askerliğin romanın merkezinde olması, erkekler arası hiyerarşik yapıyı ve şiddeti göstermesi açısından önemlidir. Bu yapı içerisinde fantastik bir dünya olarak kurgulanan Netamiye ülkesiyle birlikte yazarın erkeklik inşasında şiddetin varlığını daha rahat gözler önüne serdiği dikkatlerden kaçmaz. Şiddetin hâkim olduğu bu ülkede, erkekliği inşa eden temel güç yine "şiddet" in ta kendisi olacaktır. Bu şiddetin dışında konumlanan erkeklik ise erk tarafından "erkekliğe" kabul edilmeyerek yaşam sınırlarının dışına itilmeye mahkûm edilir.

Kaynakça

- Altınay, Ayşe Gü1 (2005). "Militarizm". *Kavram Sözlüğü Söylem ve Gerçek*. Ed. Fikret Başkaya, Ankara: Maki Yayın.
- Altınay, Ayşe Gü1 (2013). "Giriş: Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm". *Vatan, Millet, Kadınlar*. Der. Ayşe Gü1 Altınay. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, Taml (2005). "Milliyetçilik". *Kavram Sözlüğü Söylem ve Gerçek*. Ed. Fikret Başkaya, Ankara: Maki Yayın.
- Connell, R. W. (2019). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. (Çev.: Cem Soydemir). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Direk, Zeynep (2012). "Queer Kuram ve Cinsiyet Farkı". Cinsellik Muamması Türkiye'de Queer Kültür ve Muhalefet. Haz. Cüneyt Çakırlar ve Serkan Delice. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gür, Murat (2019). *Türk Romanında Erkeklik ve Milliyetçilik (1908-1923)*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Gürbilek, Nurdan (2001). *Kötü Çocuk Türk*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gürle, Meltem (2016). *Ölülerle Konuşmak Shakespeare'dan Joyce'a Tutunamayanlar'da Edebi Miras Meselesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lukach, Georg (2017). Roman Kuramı. (Çev.: Cem Soydemir). İstanbul: Metis Yayınları.
- Mardin, şerif (1991). *Türk Modernleşmesi Makaleler IV*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Messerschmidt, James W. (2019). Hegemonik Erkeklik: Formülasyon, Yeniden Formülasyon ve Genişleme. (Çev.: Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İniyatifi). Ed. Çimen Günay-Erkol, Nurseli Yeşim Sünbuloğlu. İstanbul: Özyeğin Üniversitesi Yayınları.
- Moretti, Franco (2005). *Modern Epik Goethe'den Garcia Marquez'e Dünya Sistemi*, (Çev.: Nurçin İleri-Mehmet Murat şahin). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Nagel, Joane (2013). "Erkeklik ve Milliyetçilik: Ulusun İnşasında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsellik". *Vatan, Millet, Kadınlar*. Der. Ayşegül Altınay. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saigol, Rubina (2013). "Militarizasyon, Ulus ve Toplumsal Cinsiyet: Şiddetin Çatışma Alanları Olarak Kadın Bedenleri". (Çev.: Tansel Güney). *Vatan, Millet, Kadınlar*. Der. Ayşe Gü1 Altınay. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sancar, Serpil (2009). *Erkeklik: İmkânsız İktidar*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sancar, Serpil (2014). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Selek, Pınar (2014). "Türkiye'de Özgürlüğü Ararken...". Cinsiyetli Olmak Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar. Der. Zeynep Direk. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Selek, Pınar (2018). *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sirman, Nükhet (2002). "Kadınların Milliyeti", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 4 Milliyetçilik*. Ed. Taml Bora. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uyrkulak, Murat (2017). *Har*. İstanbul: April Yayıncılık.